RAZSTAVA

Kot črna luknja in reminescenca na preteklost

Razstava Sound(less)/(Brez)zvočno multimedijskega umetnika Dragana Vojvodića v artKIT-u je analogija z osebno in kolektivno zgodovinsko izkušnjo Jugoslavije

Tjaša Gajšek

V razstavišču artKIT se s svojo prvo samostojno razstavo v Mariboru z naslovom Sound(less)/(Brez)zvočno predstavlja **Dragan Vojvodić**, eden najbolj mednarodno uveljavljenih umetnikov z območja bivše Jugoslavije. Sam se definira kot multimedijski umetnik, saj se ukvarja s široko paleto umetniških zvrsti - performans, umetniška akcija, instalacija, in situ, video, zvok, fotografija, kiparstvo, slikarstvo. Z besedami **Petra Tomaža Dobrile** Vojvodić povezuje avtobiografski diskurz z idejami avantgardnih in konceptualnih umetniških praks, pri čemer preizprašuje zvok in njegovo odsotnost.

"Naslov se poigrava z zasnovo razstave, ki jo definira kot brezzvočno, hkrati pa temelji ravno na nosilcih zvoka. Osredotočil se je na analogno vinilko oziroma LP-ploščo, ki je bila nekdaj zgolj črna, danes pa tudi v drugih barvah. Kljub vsej barvitosti je razstava usmerjena v črnino vinilke. S tem se poigrala v delu Black Hole/Črna luknja, kjer avtor ruši mejo med sliko in predmetom, pri čemer uporablja obliko črnega kroga kot metaforo za praznino - pa tudi kot preizpraševanje narave umetniškega medija. V zvok se lahko potopimo, nas oblije in zajame, deluje kot potopitveni element, skorajda kot črna luknja," ob razstavi pripoveduje Dobrila.

Spomin na uničeno zbirko

Vojvodić je rojen v Sarajevu, kjer je študiral na Akademiji likovnih umetnosti, a se je družina zaradi vojne izselila v Novi Sad, kjer je diplomiral na Akademiji umetnosti na oddelku za slikarstvo. "Že v Sarajevu je bil goreč pristaš glasbe z obsežno zbirko plošč, izdanih v Jugoslaviji tekom več let. Med napadi je bila zbirka uničena," pojasni Dobrila. Danes poskuša umetnik zbirko rehabilitirati s kupovanjem plošč, tako domačih kot tujih, ki so bile izdane v Jugoslaviji, in jim dodati nekaj novejših izdaj, ki niso zgolj iz 80. let, ampak tudi iz 90. Instalacija Soundless/Brezzvočno, sestavljena iz zavrženih LP-plošč, postavljenih v krožni obliki na tleh galerije, prikliče v spomin to vinilno zbirko, ki jo lahko beremo kot nekakšen spominek, a tudi kot vizualno predstavitev odsotnosti – zvoka, predmeta, prostora in časa, meni Dobrila.

> **"Tukaj smo se zbirali, se srečevali z glasbo, jo poslušali in se o njej pogovarjali"**

Sound(less)/(Brez)zvočno je prva samostojna razstava Dragana Vojvodića v Mariboru. Foto: Boštjan Selinšek

Krogu se na razstavi v Mariboru posveča z več postavitvami. Delo Yu-got-on (parafraza imena tovarne plošč Jugoton) uvaja dimenzijo uničenja: glasbene plošče so polomljene in s tem izgubijo svojo funkcionalnost, fragmenti, razporejeni v krogu, pa so sled nečesa, kar je obstajalo in izginilo – kar je, znova, v enem pomenskem segmentu tudi analogija z osebno in kolektivno zgodovinsko izkušnjo. "Vinil Soundless (2020) je parafraza širši javnosti najbolj znane kompozicije velikana sodobne umetnosti Johna Cagea 4'33'. V njem tišina postane performativna: plošča se predvaja, a zvok je odsoten, čeprav je vsaka tišina že napolnjena z akustiko prostora. Kompozicijo je dal v črni ovitek, ročno natisnjen na Gutenbergovem tiskarskem stroju, kar je reinterpretacija Malevičevega Črnega kvadrata na belem ozadju."

artKIT nekdaj prodajalna plošč

Razstava Sound(less)/(Brez)zvočno torej ne deluje le na področju vizualne, zvočne in intermedijske umetnosti, temveč tudi v teoretičnem prostoru med zvokom in tišino, prisotnostjo in odsotnostjo, materialnim in nematerialnim. Umetnik pokaže, da lahko tišina in zvok, odsotnost in prisotnost delujejo kot enako produktivna načela umetniškega izražanja, je zapisal Dobrila.

S tem, da je razstava na ogled v artKIT-u, je želel postaviti hommage Mariboru, "ki je bil v 60. in 70. letih v Jugoslaviji imenovan jugoslovanski Liverpool zaradi pionirske in živahne scene. Hkrati pa je bila v 80. letih v tem prostoru prodajalna plošč, ki je bila v lasti založbe Obzorja. Bila je najboljša prodajalna plošč v Mariboru v času, ko jih je bilo v mestu kar nekaj. Kot zanimivost naj povem, da je bil vodja prodajalne glasbenik **Zoran Predin**. Tukaj smo se zbirali, se srečevali z glasbo, jo poslušali in se o njej pogovarjali. Z razpadom Jugoslavije je propadla tudi ploščarna in založba, kot smo jo poznali." Razstava spaja dvoje, glasbo kot potopitveni trenutek, skorajda črno luknjo, in je hkrati reminescenca na mariborsko glasbeno preteklost in hkrati aktualnost. "Plošče so medij, ki je v nekem trenutku skorajda zamrl, danes pa je znova priljubljen," sklene Dobrila.